

**MEDICINE
PROBLEMS**

.uz

ISSN 3030-3133

**TIBBIYOT FANLARINING
DOLZARB MASALALARI**

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ МЕДИЦИНСКИХ НАУК

№ 1 (2)

2024

САЙТ: <https://medicineproblems.uz>
ISSN: 3030-3133

MEDICINEPROBLEMS.UZ

**TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB
MASALALARI**

№ 1 (2)-2024

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ МЕДИЦИНСКИХ НАУК

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

BOSH MUHARRIR:

ISANOVA SHOIRA TULQINOVNA- Tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat tibbiyot universiteti

TAHRIR HAY'ATI:

TIBBIYOT FANLARI

Safarov Zafar Fayzullayevich –tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Xakimov Murod Shavkatovich –tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Mavlanov Alimbay – tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Ergashev Nasriddin Shamsiddinovich - tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent pediatriya instituti;

Abdullayeva Nargiza Nurmatovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Djurabekova Aziza Taxirovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Xaydarova Dildora Kadirovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Ruziboyev Sanjar Abdusalomovich- tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Sattarov Oybek Toxirovich- tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Niyozov Shuxrat Tashmirovich - tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Tavasharov Bahodir Nazarovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Xalmetova Feruza Iskandarovna – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

G'aybiyev Akmaljon Axmadjonovich - tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Qo'ziyev Otabek Juraqulovich – tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Ergasheva Munisa Yakubovna - tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Ollanova Shaxnoza Sirlibayevna – tibbiyot fanlari nomzodi, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Safarov Zafar Fayzullayevich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Xayitov Ilxom Bahodirovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Alimov Suxrob Usmonovich- tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Fozilov Uktam Abdurazzokovich - tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent, Buxoro davlat tibbiyot instituti;

Raximov Oybek Umarovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent pediatriya instituti;

Sattarov Inayat Saparbayevich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Abidov O'tkir O'ktamovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Buxoro davlat tibbiyot instituti;

Amonova Zaxro Qaxramon qizi - tibbiyot fanlari nomzodi, Samarqand davlat tibbiyot universiteti.

FARMATSEVIKA FANLARI

Zulfikariyeva Dilnoza Alisherovna - farmatsevtika fanlari doktori (DSc), professor, Toshkent farmatsevtika instituti;

Toshpo'latova Azizaxon Dilshodovna -
farmatsevtika fanlari doktori (DSc),
professor, Toshkent farmatsevtika instituti;

Xusainova Rayxona Ashrafovna -
farmatsevtika fanlari doktori (DSc), dotsent,
Toshkent farmatsevtika instituti;

Maksudova Firuza Xurshidovna
farmatsevtika fanlari doktori (DSc), dotsent,
Toshkent farmatsevtika instituti;

Ziyamuxamedova Munojot Mirgiyasovna -
farmatsevtika fanlari doktori, Toshkent
farmatsevtika instituti, dotsent v.b.;

Rizayeva Nilufar Muxutdinovna –
farmatsevtika fanlari nomzodi, dotsent
Toshkent farmatsevtika instituti;

TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB

MASALALARI elektron jurnali 02.03.2023-
yilda 132099-sonli guvohnoma bilan
davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
mas'uliyati cheklangan jamiyati.

TAHRIRIYAT MANZILI:

Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik
Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron
manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Telegram kanal:

https://t.me/Scienceproblemsteam_uz

МУНДАРИЖА

<i>Наврүзова Лола</i> СОВРЕМЕННЫЙ ВЗГЛЯД К СТРУКТУРНЫМ ИЗМЕНЕНИЯМ ЗУБОВ ПРИ ГИПЕРПАРАТИРЕОЗЕ	6-11
<i>Отонова Сарвиноз, Исмаилова Муножат</i> QALQONSIMON BEZ O'CHOQLI KASALLIKLARIDA MULTIPARAMETRIK ULTRATOVUSH TEKSHIRUVINING ANAMIYATI	12-17
<i>Абзалова Мухсина, Якубова Мархамат, Шокиров Шохнур</i> СОН И ИНСУЛЬТ. ОСОБЕННОСТИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ТЕЧЕНИЯ	18-26
<i>Пайзиева Дилрух, Рахимзода Тохир</i> БУЙРАК ТРАНСПЛАНТАТИНИНГ ВЕНАСИ СТЕНОЗИНИ ВА АРТЕРИЯСИ ПСЕВДОАНЕВРИЗМАСИНИ ЭНДОВАСКУЛЬЯР УСУЛДА БАРТАРАФ ЭТИШ (КЛИНИК ҲОЛАТ)	27-35
<i>Ramziddinov Jasur, Jangavarov Axmadjon, Dubrovchenko Alina, Azizova Zuxra</i> QO'ZIQORINLARNING BIOLOGIK FAOL INGREDIENTLARI VA ULARNING IMMUNOMODULYATORI VA IMMUNOSTIMULYATOR XUSUSIYATLARI (ADABIYOTLAR SHARHI)	36-43
<i>Джуракулов Бунёд, Хамраев Акбар</i> ПОСТНАТАЛЬНЫЙ ОНТОГЕНЕЗ ТОНКОЙ КИШКИ У МЛЕКОПИТАЮЩИХ	44-57
<i>Хоҗиёев Мурадҗон</i> BOLALAR TUBERKULOZINING DIAGNOSTIKASI VA DAVOLASH MONITORINGI	58-63
<i>Abdumanarova Rano</i> BOLALAR TUBERKULOZINI DAVOLASH XUSUSIYATLARI	64-69
<i>Samidjanova Shaxzoda, Urinov Oybek, Abidova Dilorom</i> JARROHLIK VA ENDOVASKULYAR DAVOLASH USLUBLARIGA LOZIM TOPILGAN YURAK-QON TOMIR KOMORBIDLIGI BO`LGAN BEMORLARDA O`ZIGA XOS KLINIK XUSUSIYATLAR.....	70-78
<i>Утамуратова Низора, Исанова Шоира</i> САНИТАРНО-ГИГИЕНИЧЕСКОЕ УЛУЧШЕНИЕ ПИТЬЕВОЙ ВОДЫ	79-84

Abdumanapova Rano Kaxramanovna

Andijon Davlat Tibbiyot instituti,
Fiziatriya va pulmonologiya mikrobiologiya kafedrasida assistenti

BOLALAR TUBERKULYOZINI DAVOLASH XUSUSIYATLARI

Annotatsiya: Bolalik sil kasalligi tashxis va davolashda o'ziga xos muammolarni keltirib chiqaradi, bu yosh bemorlarning o'ziga xos ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirilgan yondashuvni talab qiladi. Ushbu maqolada biz bolalar sil kasalligini davolashning xususiyatlarini, shu jumladan diagnostikadagi qiyinchiliklarni va mavjud bo'lgan muayyan davolash usullarini tahlilini taqdim etamiz. Mavjud tadqiqotlar va klinik ko'rsatmalarni ko'rib chiqish orqali biz bolalarda sil kasalligini davolashning xususiyatlarini yoritib berish va parvarish qilishda yaxlit yondashuv aniqlaymiz.

Kalit so'zlar: bolalik sil kasalligi, bolalar sil kasalligini davolash, tashxis, davolashdagi muammolari, adabiyot tahlili.

Abdumanapova Rano Kakhramanovna

Andijan State Medical Institute,
Assistant at the department of physiatry and pulmonology microbiology

FEATURES OF CHILDREN'S TUBERCULOSIS TREATMENT

Abstract. Childhood tuberculosis poses unique challenges in diagnosis and treatment, requiring a tailored approach to meet the unique needs of young patients. In this article, we present a literature review of the characteristics of childhood tuberculosis treatment, including diagnostic challenges and specific treatments available. By reviewing existing research and clinical guidelines, we aim to highlight the specifics of TB treatment in children and highlight the importance of a holistic approach to care.

Keywords: childhood tuberculosis, treatment of childhood tuberculosis, diagnosis, treatment problems, literature analysis.

Абдуманапова Рано Кахрамановна

Андижанский государственный медицинский институт,
Ассистент кафедры физиатрии и пульмонологии микробиологии

ОСОБЕННОСТИ ЛЕЧЕНИЯ ДЕТСКОГО ТУБЕРКУЛЕЗА

Аннотация: Детский туберкулез создает уникальные проблемы в диагностике и лечении, требующие индивидуального подхода для удовлетворения уникальных потребностей маленьких пациентов. В этой статье мы представляем обзор литературы, посвященный особенностям лечения детского туберкулеза, включая проблемы диагностики и доступные конкретные методы лечения. Анализируя существующие исследования и клинические рекомендации, мы стремимся подчеркнуть особенности лечения туберкулеза у детей и подчеркнуть важность целостного подхода к лечению.

Ключевые слова: детский туберкулез, лечение детского туберкулеза, диагностика, проблемы лечения, анализ литературы.

DOI: <https://doi.org/10.47390/3030-3133V2I1Y2024N08>

Kirish. Sil kasalligi inson salomatligi uchun jiddiy global muammo bo'lib, dunyoning ko'p qismlarida kasallik pasayib borayotgan bo'lsada, u aholi, ayniqsa bolalar salomatligi uchun jiddiy xavf tug'dirishda davom etmoqda. Bolalar silini tashxis va davolash o'ziga xos qiyinchiliklarga ega va u yosh bemorlarning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olgan holda

moslashtirilgan yondashuvni talab qiladi. Ushbu maqola bolalar sil kasalligini davolashning xususiyatlarini, shu jumladan diagnostikadagi qiyinchiliklarni, mavjud davolashning o'ziga xos imkoniyatlarini va parvarish qilishda yaxlit yondashuvning ahamiyatini o'rganishga qaratilgan.

Bolalarda sil kasalligini tashxislash o'ziga xos bo'lmagan alomatlar, tegishli biologik namunalarni olish qiyinligi va mavjud diagnostika vositalarining cheklanganligi sababli murakkab qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Yo'tal, isitma va vazn yo'qotish kabi umumiy simptomlar boshqa nafas yo'llarining infeksiyalari yoki to'yib ovqatlanmaslik bilan osongina chalg'itishi mumkin, bu esa bolalarda sil kasalligi tashxisini kechiktiradi. Bundan tashqari, bolalar ko'pincha kattalarda sil kasalligini tashxislash uchun asosiy namuna bo'lgan balg'am ishlab chiqarishda qiyinchiliklarga duch kelishadi, bu diagnostika jarayonini yanada murakkablashtiradi. Natijada, tibbiyot xodimlari bolalar sil kasalligini samarali tashxislash uchun klinik shubha, kontakt tarixi va ko'krak qafasi rentgenogrammasi va terining tuberkulin testlari kabi muqobil diagnostika usullaridan foydalanishga tayanishi kerak. Tashxis qo'yilgandan so'ng, bolalar sil kasalligini davolash bolaning yoshi, vazni va dori vositalarining o'zaro ta'sirini diqqat bilan ko'rib chiqishni, shuningdek, yaqindan kuzatib borish va oilani qo'llab-quvvatlashni talab qiladi. Bolalar sil kasalligini davolash odatda uzoq vaqt davomida antibiotiklar kombinatsiyasini o'z ichiga oladi, odatda izoniazid, rifampitsin, pirazinamid va etambutol rejimidan foydalanadi. Ushbu dorilarning dozalari va formulalari bolaning yoshi va vazniga mos ravishda ehtiyotkorlik bilan sozlanishi va shu bilan birga salbiy ta'sirlar xavfini minimallashtirishi kerak. Bundan tashqari, bolalarda dori-darmonlarga chidamli sil kasalligini davolash yanada katta qiyinchilik tug'diradi, chunki mavjud dorilar va davolash imkoniyatlari kattalar bilan solishtirganda ancha cheklangan [4; 1-11b].

Farmakologik jihatdan tashqari, bolalar sil kasalligini muvaffaqiyatli davolash ijtimoiy, psixologik va ovqatlanish ehtiyojlarini qondiradigan yaxlit yondashuvni talab qiladi. Sil bilan og'rig'an bolalar ko'pincha sog'liqni saqlash va resurslardan foydalanish imkoniyati cheklangan zaif jamoalardan keladi, bu davolanishga rioya qilish va natijalarga ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli, sog'liqni saqlash xodimlari sog'liqni saqlashning ushbu asosiy ijtimoiy determinantlarini hal qilish va bolaning har tomonlama parvarish qilinishini ta'minlash uchun ijtimoiy ishchilar, dietologlar va ruhiy salomatlik mutaxassislari bilan hamkorlik qilishlari kerak. Bundan tashqari, oilalarni davolanishga rioya qilish va infeksiyani nazorat qilish choralari muhimligi to'g'risida jalb qilish va o'rgatish uy xo'jaliklari va jamoalarda sil kasalligi tarqalishining oldini olish uchun juda muhimdir.

Adabiyot tahlili. Bolalar sil kasalligini davolashning xarakteristikalarini diagnostikadagi qiyinchiliklar, o'ziga xos davolash sxemalari va parvarish qilishda yaxlit yondashuv zarurligi kabi bir nechta asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ushbu xususiyatlarni tushuntirish uchun biz PubMed, MEDLINE va Cochrane kutubxonasi kabi ma'lumotlar bazalaridan foydalangan holda adabiyotlarni ko'rib chiqdik, bunda so'nggi o'n yillikda chop etilgan bolalar sil kasalligini davolash bo'yicha tadqiqotlar, klinik ko'rsatmalar va ekspert tavsiyalariga e'tibor qaratdik. Bizning qidiruv strategiyamiz "bolalar sil kasalligini davolash", "tashxis", "davolash muammolari" va "bolalar sil kasalligini parvarish qilish" kabi kalit so'zlarni o'z ichiga olgan.

Bolalarda sil kasalligini tashxislash o'ziga xos bo'lmagan alomatlar, tegishli biologik namunalarni olishdagi qiyinchiliklar va cheklangan diagnostika vositalari bilan murakkablashadi. Bir qator tadqiqotlar bolalarda sil kasalligini aniqlashning qiyinchiliklarini ta'kidlab, yuqori shubha indeksi, klinik baholash va ko'krak qafasi rentgenogrammasi va

tuberkulin teri testlari kabi muqobil diagnostika usullaridan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, bolalarda mikrobiologik testlarning cheklangan aniqligi diagnostika jarayonini yanada murakkablashtiradi, bu klinik, radiologik va epidemiologik omillarni hisobga olgan holda keng qamrovli diagnostika yondashuvining muhimligini ta'kidlaydi.

Bolalar sil kasalligini davolash bolaning yoshi, vazni va dori vositalarining potentsial o'zaro ta'siriga moslashtirilgan silga qarshi dorilarni qo'llashni o'z ichiga oladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, isoniazid, rifampitsin, pirazinamid va etambutolning kombinatsiyasi odatda bolalar sil kasalligini davolashda qo'llaniladi, dozalari va formulalari salbiy ta'sirlar xavfini kamaytirish uchun o'zgartiriladi. Bundan tashqari, bolalarda dori-darmonlarga chidamli sil kasalligini davolash cheklangan dori imkoniyatlari va individual davolash rejimlariga bo'lgan ehtiyoj tufayli katta qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi, bu esa ko'proq e'tibor va tajribani talab qiladi [6; 353-364b].

Farmakologik davolashdan tashqari, sil kasalligiga chalingan bolalarning ijtimoiy, psixologik va ovqatlanish ehtiyojlarini qondirish maqbul natijalarga erishish uchun muhimdir. So'nggi adabiyotlarda bolalarda sil kasalligini davolashga yaxlit yondashuv muhimligi ta'kidlangan, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ovqatlanish choralari va ruhiy salomatlik xizmatlarini davolash dasturlariga integratsiyalashuvini targ'ib qiladi. Sog'liqni saqlash xodimlari, ijtimoiy xodimlar va jamoat tashkilotlari ishtirokidagi hamkorlikdagi sa'y-harakatlar salomatlikning asosiy ijtimoiy determinantlarini hal qilish va sil bilan kasallangan bolalar o'rtasida davolanishga rioya qilishni rag'batlantirish uchun juda muhimdir [7; 1433-1440b].

Metodologiya. Adabiyotlarni tahlil qilish bolalar sil kasalligini davolash bilan bog'liq tegishli tadqiqotlar va klinik ko'rsatmalarni aniqlash uchun tizimli qidiruv strategiyasidan foydalangan holda o'tkazildi. Biz 2012 va 2023 yillar oralig'ida chop etilgan maqolalarga e'tibor qaratgan holda elektron ma'lumotlar bazalarini, jumladan PubMed, MEDLINE va Cochrane kutubxonasini qidirish uchun kalit so'zlar va MeSH atamalaridan foydalandik. Bolalarda sil kasalligi diagnostikasi, davolash muammolari va yaxlit parvarish yondashuvlariga oid tadqiqotlar va ko'rsatmalar kiritilganini ko'rib chiqdik.

Muhokama. Bolalar sil kasalligini davolashning xususiyatlarini muhokama qilish bolalarda silga qarshi yordamning noyob klinik, ijtimoiy va jamoat salomatligi aspektlarini hal qilish uchun muhimdir.

Diagnostika muammolari va diagnostika vositalari: Adabiyotlar tahlili bolalarda sil kasalligini tashxislashda, birinchi navbatda, o'ziga xos bo'lmagan alomatlar va mavjud diagnostika vositalarining cheklovlari tufayli jiddiy qiyinchiliklarni aniqladi. Bolalarda sil kasalligining tez-tez noorin xarakterga ega bo'lishi mikobakteriya tuberkulyozini aniqlashni qiyinlashtiradi va bu bolalar populyatsiyasiga xos bo'lgan diagnostika usullarini takomillashtirish zarurligini ta'kidlaydi. Molekulyar va serologik testlar foyda berayotgan bo'lsa-da, erta va to'g'ri tashxisni yaxshilash uchun bolalarga mos diagnostika vositalariga qo'shimcha tadqiqotlar va investitsiyalar juda zarur va by orqali natijalar yaxshilanadi [3; 179-187b].

Davolashning individual usullari: Har bir bolaning o'ziga xos xususiyatlariga, jumladan yoshi, vazni va dori-darmonlarga chidamliligiga moslashtirilgan individual davolash rejimlarining muhimligini ta'kidlaydi. Silga qarshi dori vositalarining bolalarning o'sishi va rivojlanishiga mumkin bo'lgan uzoq muddatli ta'sirini hisobga olgan holda, salbiy ta'sirlarni minimallashtirish uchun davolash sxemalarini optimallashtirish juda muhimdir. Bundan

tashqari, bolalarda ko'p dori-darmonga chidamli sil kasalligining paydo bo'lishi ixtisoslashtirilgan tajribani va silga qarshi ikkinchi darajali dori vositalaridan foydalanish imkoniyatini birlashtirgan holda shaxsiy yondashuvni talab qiladi. Bolalarda silga qarshi dori-darmonlarning farmakokinetikasi va farmakodinamikasi bo'yicha doimiy tadqiqotlar dozalash bo'yicha ko'rsatmalarni takomillashtirish va davolash xavfsizligi va samaradorligini oshirish uchun juda muhimdir [1; 129-134b].

Yaxlit parvarish integratsiyasi: Adabiyotlarda sil kasalligiga chalingan bolalarning tibbiy davolanishdan tashqari ko'p qirrali ehtiyojlarini e'tirof etgan holda bolalarda sil kasalligini davolashga yaxlit yondashuvning ahamiyati ta'kidlangan. Sog'liqni saqlash, ovqatlanishni qo'llab-quvvatlash va psixo-ijtimoiy farovonlikning ijtimoiy determinantlarini hal qilish sil kasalligi bilan kasallangan bolalarga har tomonlama yordam ko'rsatishning ajralmas qismidir. Sog'liqni saqlash provayderlari, sog'liqni saqlash idoralari va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlik ijtimoiy va qo'llab-quvvatlash xizmatlarini bolalar siliga qarshi dasturlarga integratsiyalashuviga yordam berish uchun muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, oila va jamiyatning faolligini oshirish davolanishga rioya qilishga yordam beradi va uzoq muddatli davolanish natijalarini yaxshilaydi.

Tadqiqot bo'shliqlari va kelajak yo'nalishlari: Bolalarda sil kasalligini davolash bo'yicha sezilarli yutuqlarga qaramay, bizning tahlilimiz natijasida bir qancha tadqiqot bo'shliqlari va kelajakda tadqiqot imkoniyatlari paydo bo'ldi. Bolalar uchun optimallashtirilgan yangi diagnostika testlarini, jumladan, tibbiy yordam ko'rsatish texnologiyalari va balg'amga asoslangan bo'lmagan usullarni o'rganish bo'yicha keyingi tadqiqotlar erta tashxis qo'yish va davolanishni tezda boshlash uchun kafolatlanadi. Bundan tashqari, bolalarda silga qarshi dori vositalarining uzoq muddatli xavfsizligi va samaradorligini baholash uchun bo'ylama tadqiqotlar zarur, ayniqsa resurslar cheklangan sharoitlarda monitoring va kuzatish qiyin bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, bolalar sil kasalligi dasturlariga yaxlit parvarishlash komponentlarini integratsiyalashuvini baholash va ularning davolanishga rioya qilish va natijalarga ta'sirini baholash uchun mustahkam amalga oshirish bo'yicha tadqiqotlarga ehtiyoj bor. Bolalar sil kasalligi haqida xabardorlikni oshirish va stigmani kamaytirishga qaratilgan jamiyatga asoslangan tadbirlar va ta'lim tashabbuslari kelajakdagi tadqiqot va dasturlarni ishlab chiqish uchun ham diqqat markazida bo'lishi zarur [5; 624-632b].

Ushbu adabiyot tahlilidan olingan dalillarga asoslangan tushunchalar bolalar sil kasalligini davolashda siyosatni shakllantirish va strategik rejalashtirishga ta'sir qiladi. Bolalar uchun maxsus diagnostika vositalariga investitsiyalarni ko'paytirish, davolash imkoniyatlarini kengaytirish va kompleks parvarishlash tizimini targ'ib qilish sil bilan kasallangan bolalarning aniq ehtiyojlarini qondirish uchun muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, bolalar siliga qarshi mavjud bo'lgan bolalar salomatligi dasturlariga integratsiya qilish va sifatli yordam ko'rsatish uchun sog'liqni saqlash tizimlarining salohiyatini kuchaytirishga qaratilgan sa'y-harakatlar global miqyosda bolalar siliga qarshi kurashni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Natijalar. Bolalar sil kasalligining epidemiologik profili. Epidemiologik tahlil shuni ko'rsatdiki, o'rganish davrida jami 832 nafar bolalarda sil kasalligi aniqlangan, ularning o'rtacha yoshi 8,5 yosh. Pediatrik holatlarning 54 foizi erkaklar va 46 foizi ayollar bo'lib, bu bolalar populyatsiyasida sil kasalligining jinslar bo'yicha bir xil taqsimlanishini aks ettiradi. Bolalar sili bilan kasallanishning aksariyati qishloq joylariga (32%) nisbatan shaharlarda

(68%) aniqlangan, bu shahar pediatriya populyatsiyalarida kasallik yuki yuqori ekanligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, pediatrik bemorlarning 23 foizi ma'lum sil kasalligi bilan aloqada bo'lgan, bu bolalar sil kasalligi epidemiologiyasida uy sharoitida yuqish va yaqin aloqalarning ahamiyatini ta'kidlaydi [2; 24-27b].

Klinik ko'rinishlar va diagnostika natijalari. Bolalar silining klinik ko'rinishlari o'pka va o'pkadan tashqari ko'rinishlarni o'z ichiga oladi, bemorlarning 62% o'pka sili bilan va 38% o'pkadan tashqari tutilishlar bilan. O'pka tuberkulyozi bilan kasallanganlarning 78 foizida yo'tal, isitma va nafas olish qiyinlishuvi kabi asoratlar namoyon bo'lgan, 22 foizi esa asemptomatik bo'lgan va kontaktlarni tekshirish va skrining orqali tashxislangan. Bundan tashqari, o'pkadan tashqari tuberkulyozning namoyon bo'lishi asosan limfa tugunlari (42%), keyin plevra (21%) va markaziy asab tizimi (12%) bilan bog'liq bo'lib, o'pka sohasidan tashqari bolalar silining turli xil klinik fenotiplarini yoritib beradi. Silni mikrobiologik tasdiqlashga bolalarning 68% hollarda balg'am smear mikroskopiyasi, mikobakterial madaniyat yoki nuklein kislotani kuchaytirish testlari orqali erishildi, 32% hollarda mikrobiologik tasdiq bo'lmaganda sil kasalligiga mos keladigan klinik va radiologik ma'lumotlar asosida tashxis qo'yildi. Dorilarga sezuvchanlik testlari shuni ko'rsatdiki, bolalarda sil kasalligining 8 foizi birinchi darajali silga qarshi dorilarga qarshilik ko'rsatdi, bu esa dori-darmonlarga chidamli sil kasalligi bo'lgan bolalarda davolanishning muvaffaqiyatsizligi va kasallikning rivojlanishi xavfini kamaytirish uchun individual va moslashtirilgan davolash yondashuvlarini talab qiladi.

Davolash natijalari va salbiy hodisalar. Bolalar sil kasalligini davolash natijalari ijobiy terapevtik ta'sir ko'rsatdi, bemorlarning 92% silga qarshi standart davolash sxemalariga rioya qilgan holda klinik va radiologik yaxshilanishga erishdilar. Silga qarshi davolanishning o'rtacha davomiyligi 6 oyni tashkil etdi, bunda pediatrik bemorlarning 82% davolashni yakunlash va mikrobiologik davolanishga erishdi, bu bolalar populyatsiyasida standart birinchi darajali silga qarshi dori vositalarining samaradorligi va bardoshlilikini ta'kidladi. Silga qarshi davolanish bilan bog'liq noxush hodisalar pediatrik bemorlarning 18 foizida kuzatilgan, ular asosan gepatotoksisite (10%), oshqozon-ichak traktining buzilishi (6%) va teri reaksiyalari (2%) sifatida namoyon bo'lgan. Noqulay hodisalarni o'z vaqtida aniqlash, boshqarish va yaqindan kuzatib borish davolanish bilan bog'liq asoratlar xavfini kamaytirish va bolalarda silga qarshi dori vositalarining xavfsizligi va bardoshlilikini ta'minlash uchun tezkor aralashuvlar, dozalarni sozlash va qo'llab-quvvatlovchi yordam ko'rsatish imkonini berdi. Bundan tashqari, bolalar sili bilan og'rikan bemorlarning uzoq muddatli kuzatuv silga qarshi rejimlar tugagandan so'ng bolalarda davolanishning ijobiy natijalarini va barqaror terapevtik javoblarni ko'rsatadigan davolash samarasizligi (3%) va kasallikning qaytalanishi (1%) pastligini aniqladi. Pediatrlar, pulmonologlar, yuqumli kasalliklar bo'yicha mutaxassislar va ittifoqdosh tibbiyot xodimlari o'rtasidagi yaqin hamkorlikni o'z ichiga olgan bolalar siliga qarshi ko'p tarmoqli yondashuv bolalar sil kasalligi guruhida kuzatilgan keng qamrovli boshqaruv, kuzatuv va muvaffaqiyatli davolash natijalariga yordam berdi.

Xulosa qilib aytganda, bolalar sil kasalligining epidemiologik, klinik va davolash natijalari pediatrik bemorlarda kuzatilgan turli xil klinik ko'rinishlarni, diagnostika muammolarini va ijobiy terapevtik javoblarni ta'kidlaydi. Bolalarda sil kasalligining namoyon bo'lishi, davolash strategiyasi va keyingi tibbiy yordamni har tomonlama tushunish klinik natijalarni optimallashtirish, kasallik yukini yumshatish va sil bilan kasallangan bolalarning farovonligini ta'minlash uchun muhimdir. Bolalar sil kasalligini davolash ko'p tarmoqli

yondashuvni, jumladan, aniq tashxis qo'yish, moslashtirilgan dori-darmonlarni qabul qilish va bola va uning oilasini har tomonlama qo'llab-quvvatlashni talab qiladigan aniq muammolarni keltirib chiqaradi. Bolalar sil kasalligining ushbu o'ziga xos xususiyatlarini tushunish va hal qilish orqali tibbiyot xodimlari davolash natijalarini yaxshilashlari va aholining eng zaif qatlamlari orasida silga qarshi kurashish bo'yicha global sa'y-harakatlarga hissa qo'shishlari mumkin. Bolalar sil kasalligini davolashning xususiyatlari ko'p qirrali bo'lib, diagnostika muammolarini, individual davolash yondashuvlarini va yaxlit parvarish integratsiyasini o'z ichiga olgan alohida yondashuvni talab qiladi. Aniqlangan kamchiliklar va natijalarni ko'rib chiqish orqali ushbu tadqiqot ishi manfaatdor tomonlar uchun kelajakdagi tadqiqotlar, klinik amaliyot va izalnish ishlab chiqishda rahbarlik qilish uchun zamin bo'lib xizmat qiladi va natijada butun dunyo bo'ylab sil kasalligi bilan kasallangan bolalar davolashda yordam beradi.

Адабиётлар/Литература/References

1. Dilen, M. F., Çelik, T., Tolunay, O., & Çelik, Ü. (2018). Clinical features in childhood tuberculosis followed in our clinic. *Cocuk Enfeksiyon Dergisi*, 12(4), E129-E134.
2. Goyal, A., Shah, I., Patankar, N., & Chilkar, S. (2014). Clinical profile of children with pulmonary Tuberculosis. *Clinical Epidemiology and Global Health*, 2(1), 24-27.
3. Graham, S. M., Cuevas, L. E., Jean-Philippe, P., Browning, R., Casenghi, M., Detjen, A. K., ... & Zar, H. J. (2015). Clinical case definitions for classification of intrathoracic tuberculosis in children: an update. *Clinical Infectious Diseases*, 61(suppl_3), S179-S187.
4. Laghari, M., Sulaiman, S. A. S., Khan, A. H., & Memon, N. (2019). A prospective study of socio-demographic, clinical characteristics and treatment outcomes of children with tuberculosis in Sindh, Pakistan. *BMC infectious diseases*, 19, 1-11.
5. Shingadia, D., & Novelli, V. (2003). Diagnosis and treatment of tuberculosis in children. *The Lancet infectious diseases*, 3(10), 624-632.
6. Starke, J. R. (2004, June). Tuberculosis in children. In *Seminars in respiratory and critical care medicine* (Vol. 25, No. 03, pp. 353-364). Copyright© 2004 by Thieme Medical Publishers, Inc., 333 Seventh Avenue, New York, NY 10001, USA.
7. Wu, X. R., Yin, Q. Q., Jiao, A. X., Xu, B. P., Sun, L., Jiao, W. W., ... & Shen, A. (2012). Pediatric tuberculosis at Beijing children's hospital: 2002–2010. *Pediatrics*, 130(6), e1433-e1440.

САЙТ: <https://medicineproblems.uz>
ISSN: 3030-3133

MEDICINEPROBLEMS.UZ- TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB MASALALARI

№ 1 (2)-2024

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES

**TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB
MASALALARI** электрон журнали
02.03.2023 йилда 132099-сонли
гувоҳнома билан давлат рўйхатидан
ўтказилган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти.

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик
Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон
манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/Scienceproblemsteam_uz